

10 FAKTA OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

1. DEN 10 DECEMBER 1948 ANTOG FN DEN ALLMÄNNA FÖRKLARINGEN OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

MR-förklaringen består av 30 artiklar som gemensamt uttrycker de grundläggande och universella fri- och rättigheterna. Den allmänna förklaringen har översatts till över 500 språk.

2. DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA GÄLLER FÖR ALLA

De mänskliga rättigheterna slår fast att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. Rättigheterna är odelbara och beroende av varandra, vilket betyder att maktavare inte kan välja ut enbart några rättigheter som de tycker passar i deras länder. Det är varje stats ansvar och skyldighet att se till att den egna befolkningens alla rättigheter skyddas, respekteras och uppfylls.

3. STATERNA ÄR SKYLDIGA ATT RESPEKTERA FOLKRÄTTENS REGLER

Varje land har ansvar för att åtaganden vad gäller de mänskliga rättigheterna omsätts i nationell lagstiftning. Det räcker inte enbart med lagar som klargör statens skyldigheter eller förbjuder vissa handlingar. Det krävs också ett fungerande rättssystem (poliser, advokater och åklagare, opartiska och rättvisa domstolar) som förverkligar lagarna. Därutöver behövs kompletterande åtgärder som information och kunskap för att göra människor medvetna om sina rättigheter.

4. FN:S ALLMÄNNA FÖRKLARING OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA VAR EPOKGÖRANDE MEN INTE TILLRÄCKLIG

MR-förklaringen är inte juridiskt bindande för staterna. Därför tar FN fram konventioner som är juridiskt bindande för de stater som ansluter sig till dem. I dag finns nio särskilt betydande konventioner för olika mänskliga rättigheter, de så kallade kärnkonventionerna.

5. FN GRANSKAR ÅTERKOMMANDE HUR STATER FÖLJER SINA INTERNATIONELLA ÅTAGANDEN

Granskningar görs bland annat av kommittéer för respektive konvention om de mänskliga rättigheterna samt i FN:s råd för mänskliga rättigheter. När staternas åtaganden granskas har civilsamhällesorganisationer möjlighet att skicka in parallellrapporter. Parallellrapporter utgör, tillsammans med regeringens nationella rapport och information från FN:s människorättsmekanismer, underlag för granskningen.

6. I JANUARI 2022 INRÄTTADES SVERIGES FÖRSTA INSTITUT FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Sverige har genom åren fått rekommendationer av FN om att inrätta en oberoende nationell institution för mänskliga rättigheter vilket även FN-förbundet tillsammans med andra organisationer har efterlyst. Sedan 2022 bidrar Institutet för mänskliga rättigheter till att höja kunskapsnivån hos riksdag och regering, statliga myndigheter och andra berörda aktörer om vad det innebär att arbeta med mänskliga rättigheter i praktiken. MR-institutet ska även bidra med en alternativrapport när Sverige granskas av FN.

10 FAKTA OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

7. CIVILSAMHÄLLESORGANISATIONER HAR EN VIKTIG ROLL I ARBETET FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Genom parallellrapporter och påverkansarbete kan civilsamhällsorganisationer uppmärksamma brister som behöver åtgärdas och därigenom bidra till förändring. Bidragen från civilsamhället utgör ett viktigt underlag när FN granskar medlemsländerna.

8. NÄR CIVILSAMHÄLLETS DEMOKRATISKA UTRYMME KRYMPER HOTAS DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

Mötesfriheten och föreningsfriheten ger människor möjlighet till inflytande i samhällsfrågor och är förutsättning för att andra rättigheter ska kunna åtnjutas och försvaras. Yttrandefrihet och åsiktsfrihet är nära sammankopplade med rätten att mötas och organisera sig och grundläggande för människorättsförsvarens möjligheter att verka. Dessa rättigheter utgör grunden för det som kallas för civilsamhällets demokratiska utrymme och återfinns i den allmänna förklaringen och betonas i flera FN-konventioner.

9. MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER KRÄNKES EXTRA HÅRT I KRIG OCH KONFLIKT

Sedan tidernas begynnelse har väpnade konflikter nästan alltid medfört övergrepp mot civilbefolkningars rättigheter. I de grävsta fallen begås brott som folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Världssamfundet har blivit bättre på att stävja detta. Sedan 2002 finns till exempel Internationella brottmålsdomstolen som kan ställa de skyldiga till krigsförbrytelser till svars när stater inte kan eller vill göra det själva.

10. DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA OCH DESS FÖRSVARARE BEHÖVER SKYDDAS

En människorättsförsvare är en individ eller grupp som på ett fredligt sätt främjar och skyddar de mänskliga rättigheterna. De arbetar för att främja och skydda de civila och politiska rättigheterna såväl som de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. De hot som riktas mot MR-försvare måste upphöra.

STÅ UPP FÖR DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA!

I dag krymper det demokratiska utrymmet vilket hotar de mänskliga rättigheterna och de som försvarar dem. Ett levande och starkt civilsamhälle med skydd för de mänskliga rättigheterna är en förutsättning för demokrati. Det kan aldrig tas för givet, inte heller i Sverige.

Vi behöver bli fler som försvarar det internationella samarbetet, skyddar de mest utsatta och värnar människors grundläggande rättigheter. Ju fler vi är, desto mer kan vi göra tillsammans.

Var med och stå upp för de mänskliga rättigheterna! fn.se/standup/